

นิสัย กับ สันดาน

นำเสนอเมื่อ : 11 พ.ค. 2552

นิสัย กับ สันดาน

โบราณว่า "สันดอนขุดง่าย สันดานขุดยาก", บางคนอาจจะสงสัยว่า "สันดอน" ที่ว่าคืออะไร แล้วเหตุใดจึงเป็นคำพูดเปรียบเปรยกับคำว่า "สันดาน" คำว่า **สันดอน** เป็นคำนาม หมายถึงดินหรือกรวดทรายเป็นต้นซึ่งนำพืดเอามารวมกัน ปรากฏอนุญาวอยไถนำ ทำให้สูงเป็นสันขึ้น ส่วนคำว่า **สันดาน** เป็นคำนาม หมายถึง อุปนิสัยที่มีมาแต่กำเนิด เช่น มีสันดานดี มีสันดานเลว หากใช้ในภาษาปากมักใช้ไปในทางไม่สุจะดี เช่น สันดานของเขาเป็นเช่นนี้ อย่าไปถือเลย เมื่อดูคำอธิบายทั้ง ๒ คำแล้ว คงเห็นภาพกันชัดเจนขึ้นว่าที่โบราณเปรียบไว้นั้นเพื่อให้เห็นว่า

การขุดลอกนำดินทรายที่มาทับถมอยู่ในน้ำออกไปทำได้ง่ายกว่าจะแก้อุปนิสัยที่มีมาแต่กำเนิด

ที่กล่าวถึงคำว่า "สันดาน" ขึ้นมาก่อนนี้เพื่อจะโยงถึงคำอีก ๒ คำ คือคำว่า "นิสัย" และ "อุปนิสัย" คำว่า นิสัย เป็นคำนาม หมายถึง **ความประพฤติที่เคยชิน** เช่น เขาดีเขาจนเป็นนิสัย คำว่า "นิสัย" ยังมีความหมายว่า ที่พึง, ที่พึงพิง, ที่อาศัยเช่น ผู้อุปสมบทขอฝากตัวเป็นศิษย์พระอุปัชฌาย์เรียกว่า ขอนิสัย แต่ในที่นี้จะไม่กล่าวถึงความหมายนี้ คำว่า อุปนิสัย เป็นคำนาม หมายถึง **ความประพฤติที่เคยชินเป็นพื้นมาในสันดาน** เช่น ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จไปเทศน์โปรดผู้ใดจะต้องทรงพิจารณาถึงอุปนิสัยของผู้นั้นก่อน และยังหมายถึง **ความประพฤติที่เคยชินจนเกือบเป็นนิสัย** เช่น นักเรียนคนนี้มีอุปนิสัยดี

ความหมายของคำ ๓ คำดังกล่าวที่ประมวลจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒ มีความแตกต่างกัน จึงควรพิจารณาเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับบริบทและกาลเทศะ

ข้อมูลจาก :